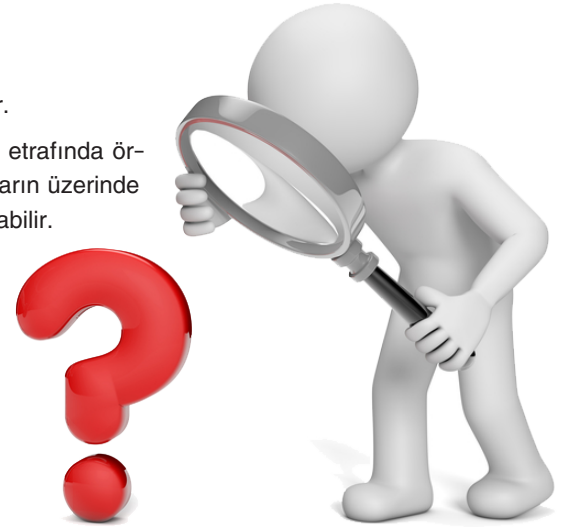

**PARAGRAFTA KONU • ANA DÜŞÜNCE • YARDIMCI DÜŞÜNCE •
YENİ NESİL SORU TİPLERİ**

- ✓ Paragraf soruları kişisel yorum sorusu değil, okuduğunu anlama becerisini ölçme sorularıdır. Bu yüzden paragrafın ana düşüncesi bulunurken parçaya kişisel yorum katılmamalı, parçaya sadık kalınmalı; okunanlar, tam ve doğru şekilde anlaşılmalı çalışmalıdır.
- ✓ Unutulmamalıdır ki her paragraf sorusunun sadece tek ve net bir cevabı vardır. Çünkü bir yazar, kafasındaki net düşüncüyü aktarmak için parçayı kaleme alır. Cevap dışındaki seçenekler parçayı bir açıdan mutlaka ıskalıyordur. Bu yüzden bir paragrafı yanlış çözen bir öğrenci, genellikle okuduğunu yanlış anladığı için değil, eksik anladığı için soruyu yanlış yapar. Seçeneklerde çeldiriciler daha çok eksik anlamaya göre oluşturulur.
- ✓ Paragrafta konu ve ana düşünce soruları seçeneklerden gidilerek çözülmemelidir. Tıpkı klasik bir sınav gibi konu ve ana düşünce cümlesi, paragrafın altına yazılacakmış gibi düşünülmelidir. Paragraf, zihinde bir kez özetlenip seçeneklere öyle inilmelidir. Çünkü paragraf bir kez dikkatlice okunduğunda zihinde parçanın gereksiz ayrıntıları değil, önemli olan kısmı kalır. Bu da konu veya ana düşüncüyü oluşturur. Asıl aranan odur. Seçeneklere ne arandığı bilinerek geçileceği için parçanın içindeki gereksiz ayrıntılardan oluşan çeldiriciler gözde büyütülmeden elenmiş olur. Seçeneklerde bulunan doğru cevap, ulaşılan düşüncelerin sadece farklı kelimelerle ifade edilmiş şeklidir. Ayrıca bu yöntemle paragraf tek okunuşta çözülebileceği için çeldiriciyle zaman da kaybedilmemiş olur ve soru daha kısa sürede çözülür.
- ✓ Paragrafın tek okunuşta anlaşılabilmesi için farklı nitelikte metinler bol bol okunarak ve paragraf çözülerek sözcüklerle haşır neşir olunmalı, sözcük dağarcığı geliştirilmelidir. Çünkü insan sözcüklerle düşünür ve daha önce duyduğu, bildiği sözcüğü, kavramı daha kolay ve hızlı anlar; anlamını bilmediği veya ilk kez duyduğu sözcüklerden ve kavramlardan oluşan bir cümleyi tek okuyuşta anlayamayabilir.

PARAGRAFTA KONU

- ✓ Konu “Yazar ne anlatıyor?” veya “Parçada anlatılan nedir?” sorularının cevabıdır.
- ✓ İster sözlü olsun ister yazılı; her anlatım, mutlaka bir içerik yani konu üzerine kurulur.
- ✓ Bir paragraf, küçük bir kompozisyon gibidir. Nasıl ki bir kompozisyon belli bir konu etrafında örgülenirse paragraf da belli bir konuyu ele almak için yazılmıştır. Konu, parçada yazarın üzerinde en çok durduğu kavramdır. Bu; bir olay, durum, düşünce, insan, duygu, sorun vs. olabilir.
- ✓ Konu, paragrafta geçen bir ayrıntı veya örnek değil; parçayı kapsayan, parçaya yayılan kavramdır.
- ✓ Konuyu bulabilmek için her cümlede üzerinde durulan kavramlar tek tek belirlenir. Cümleler anlaşılabilir geçilir. En çok tekrar eden kavram, paragrafın “merkez” ya da “çekirdek” sözcüğüdür.
- ✓ Asıl konuyu bulmak için bazen konu çekirdeğini bulmak yetmez. Bakış açısını da yani “o konunun hangi yönüyle ele alındığını” da bulmak gerekir. Çünkü “konu çekirdeği”, üzerinde durulan temel konuyu vermede çok genel kalabilir; konuyu belli bir yönüyle sınırlandırmak gerekir.
- ✓ Mesela “ölüm” bir konu çekirdeğidir ve çok geniş bir kavramdır, ona hangi yönden bakıldığı ise paragrafın asıl konusunu verir yani “ölüm” üzerine sınırsız sayıda paragraf konusu oluşturulabilir:
 - Ölümün doğal bir durum olduğu
 - Ölümün her şeyin sonu olduğu
 - Ölümün bir son olmadığı
 - Ölümün aslında yaşamın bir uzantısı olduğu vb.

- ✓ Konuyu belirlerken paragrafı dikkatle okuyup parçanın sonuna gelindiğinde “seçeneklere bakmadan önce” paragrafın “merkez sözcüğü” ve “onun ele alınış yönü” yani bakış açısı bulunmalıdır. Daha sonra zihinde oluşan konu ve bakış açısı seçeneklerde aranmalıdır. Böyle yapılmazsa yani cevap parçadan değil seçeneklerden çıkarılmaya çalışılırsa seçenekler, akla gelmeyişi düştürüp çeldirici olabilir.

DİFnot

- ✓ İlk cümle, örnek veya benzetme unsuru ise konuyu vermez; konu hakkında sadece ipucu verir ama tam bir yargı ise ve parçaya yayılmış olan düşüncelerle ilgili ise konuyu yansıtır. Bu sebeple ilk cümle çok iyi okunmalı ve parçanın bütününün hangi “temel konu” etrafında bütünleştiği anlaşılmalıdır.

Aşağıdaki iki soruda konu hakkında önceki anlatılanların uygulanması gösterilmiştir.

Bugün anlamadığımıza bakmayın; Fuzuli’yi büyük yapan şey, sade ve anlaşılır bir dil ile yazmasıdır. O, anlaşıldığı için büyük ve ölümsüzdür. Hiçbir zaman içi boş ve gösterişli, anlaşılmaz sözler etmemiştir. Aynı yüzyılın şairler sultanı olan Baki de böyle bir dili yeğlemiştir. 18. yüzyılın zevk ve eğlence şairi Nedim’i de ölümsüz yapan, döneminin diliyle sanatını kurmuş olmasıdır. Zaten ancak şiirine güvenemeyen küçük şairler, şiirini örter ve boyayla, makyajla ona farklı bir hava vermeye çalışır.

Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fuzuli’nin ölümsüz şair oluşunun kaynağı
- B) Fuzuli, Baki ve Nedim’in neden büyük şair oldukları
- C) Şiirde kullanılan dilin nasıl olması gerektiği
- D) Şairin kalıcılığında kullanılan dilin önemi
- E) Şiirde gelişmenin aşama aşama gerçekleştiği

- ✓ Bu parçada 1. cümle bize konuyu vermeye tek başına yetmez çünkü özelden genele doğru bir anlatım vardır ve tek başına Fuzuli’yi temel konu yapmak konuyu daraltmak olur. Burada 1. cümle sadece bir ipucudur ve konuyla ilgili bir ayrıntıdan ibarettir yani konunun yalnızca bir parçasıdır. Diğer şairler de bu parçada birer örnek olarak kullanılmıştır. Asıl üzerinde durulan ve sık tekrar edilen kavram “dilin anlaşılabilirliği ve bunun kalıcılığı etkilemesi” yönüdür. Dolayısı ile cevap **D** olmalıdır. Bu soruda C seçeneği ise çeldiricidir. Çünkü konunun dil ile ilgili kısmını içermektedir fakat sık tekrar eden “kalıcılık veya ölümsüzlük” yönünü eksik bırakmıştır. Bu yüzden cevap olamaz.

“Lavanta çiçeği kokan kederler” diyebilen bir şairimiz var: Ahmet Muhip Dıranas. Hececi ve öz şiircidir. Yahya Kemal’den, Tanpınar’dan ve çağdaş Batı şiirinden özellikle Baudelaire ve Verlaine’den beslenmiş fakat beslendiği kaynakları sindirebilmiş, özümseyebilmiş bambaşka bir şairdir o. “Bir duman yükselir gibi kederden”, “Susmuş ninnilerle gıcırıyor beşik” dizeleri apayrı bir havadadır. Başkalarının gölgesinde kaybolmayacak kadar kendisidir o.

Bu parçada üzerinde durulan asıl konu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Muhip Dıranas’ın özgünlüğü
- B) Şiirde üslubun önemi
- C) Öz şiirde imgenin değeri
- D) Ahmet Muhip Dıranas’ın şiirinin kaynakları
- E) Çağdaş şiirin öncüleri

- ✓ Bu parçada Ahmet Muhip Dıranas’ın dışındaki şairlerin adı geçse de asıl konu Ahmet Muhip Dıranas’tır ve o “özgünlüğü” açısından ele alınmıştır. Diğer şairler, onun yararlandığı bir kaynak olarak verilmiştir. Dıranas, bu parçada bir örnek değil, konunun kendisidir. Dolayısıyla konu genişletilmemeli, diğer şairlere genellenmemelidir. Cevap **A** olmalıdır.

ÖRNEK-1

Biz fark etsek de etmesek de yapay zekâ artık hayatımızın bir parçası. Bu teknoloji sayesinde kendi kendine park eden otomobillere, akıllı sensörlerin yardımıyla çekilen muhteşem fotoğraflara kavuştuk. Benzer şekilde eğitimde de yapay zekânın etkisi gün geçtikçe daha çok hissediliyor ve geleneksel yöntemler büyük ölçüde farklılaşıyor. Eğitimciler, psikologlar ve ebeveynler arasında çocuklarımız için doğru ekran süresi hakkında tartışmalar sürerken eğitimin şeklini ve geleceğini değiştiren yapay zekâ; dünyanın önde gelen ülkelerinde oyunun kurallarını belirlemeye başladı bile. Konuyla ilgili raporlara baktığımızda yapay zekânın eğitimdeki yerinin yakın gelecekte çok büyük oranlara ulaşacağı görülüyor.

Bu parçada yapay zekâyla ilgili aşağıdakilerin hangisine değinilmiştir?

- A) Bazı sektörlerde insana bağımlılığı azaltacağına
- B) Eğitim alanında daha fazla gelişim gösterdiğine
- C) Çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna
- D) Eğitimde kullanımının öğrenci başarısına katkı sağladığına
- E) Eğitimde alışlagelmiş anlayışlarda değişikliğe yol açtığına

(2024-TYT)

ÖRNEK-2

Hemingway gibi bir yazarın söyledikleri kadar söylemedikleri de önem taşır. Yazılarındaki yoğunluğu hem kelimeleriyle hem de sessizliğiyle sağlar. Hemingway'in kendi deyimiyle buz dağına benzettiği yazıları, ilk bakışta kendisini kolayca ele vermez.

Bu parçaya göre Hemingway'in yazılarındaki en belirgin özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özgün bir bakış açısı taşıması
- B) Hayal öğelerinden yararlanması
- C) Anlam derinliğine sahip olması
- D) Üretimi için uzun zaman gerektirmesi
- E) Okuyucunun ilgi alanına girmesi

(2018-AYT)

PARAGRAFTA BAŞLIK

- ✓ Başlık, paragrafta anlatılanları özetleyen, dikkat çekici sözcük veya söz öbeğidir.
- ✓ Başlık, yoğunlaştırılmış konudur. Yoğunlaştırılmış konuya ve o konuyla ilgili bakış açısına uygun sözlerin seçilmesi iyi bir başlığın temel özellikleridir.
- ✓ Paragrafın başlığının bulunabilmesi için konunun ve konuya bakış açısının belirlenmesi gerekir.
- ✓ Başlık, bir veya birkaç sözcükten oluşabilir.

ÖRNEK-3

Mutluluk; dışsal bir doyum değil; içsel bir doyum yani ruhsal bir hoşnutluk hâlidir. Nicelik açısından, konfor açısından zengin olan nice insanın mutsuzluğunun kaynağında bu vardır işte. Etrafını nefes alamayacak kadar dolduran ve ulaştığı zenginlikle yetinmeyip daha, daha diyen insanın zenginliğinin sermayesi çikarsız sevgiyle bizi seven kişi yani dosttur. Kim ne biriktirirse biriktirsin, sen inadına dostluk biriktir, dostum.

Bu parça için en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zengin Olmanın Yolları
- B) Mutluluk ve Zenginlik
- C) İletişim ve Mutluluk
- D) Dostlukla Gelen Mutluluk
- E) Mutsuzluğun Kaynağı

ÖRNEK-4

Yeni nesil, maaş değil unvan peşinde!

Bir araştırma şirketi, maaşlı çalışan 18-25 yaş aralığındaki 830 kişiyle yaptığı görüşmede kişilere unvan tercihine yönelik sorular sormuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların %80'inin "Çalıştığım yerdeki önceliğim unvan değil, maaşım." cevabı verdiği, %18'inin "Unvanım yükseltirsem maaşımın aynı kalması önemli değil." görüşünü belirttiği, %2'sinin de "Unvanım yükselirse maaşımın düşmesi benim için önemli olmaz." dediği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, son dönemde popüler hâle gelen unvan pazarlamasının nasıl yapılacağı konusunda da şirketlere önemli geri bildirimler sunmuştur.

Bu köşe yazısıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kanıtlanamayan varsayımlar üzerinde yorum yapılmaktadır.
- B) Kendi içerisinde tutarsızlıkları ve yanlışlıkları bulunmaktadır.
- C) İstatistiki verilerin gerçeği yansıtmadığı ortaya konulmaktadır.
- D) Güncel bir konunun ekonomik etkilerine değinilmektedir.
- E) Toplumun farklı kesimlerinin bakış açıları karşılaştırılmaktadır.

(2020-TYT)

PARAGRAFİN SORUSU

- ✓ Bu tip paragraf sorularında, cevap niteliğinde olan paragrafın hangi soruya karşılık söylenmiş olabileceği istenmektedir.
 - ✓ Bu sorularda dikkat edilmesi gereken iki nokta vardır:
1. Parçanın sorusu ve ilk cümlesi dil ve söyleyiş olarak uyumlu olmalı, birbirini takip ediyor izlenimi vermelidir. (Burası paragrafın yapısı ile de ilgilidir; ipuçlarına, anahtar sözcüklere ve dil bilgisel bağlantılara dikkat edilir.)
 2. Paragrafın konusunun ve ana fikrinin sorulan soruyla uyum içinde olması gerekir. Bu madde ilkinden daha önemlidir. Yani paragraf özetlendiğinde içerik yönüyle o sorunun karşılığı olabilecek bir cümle çıkmalıdır ortaya. Parçada geçen “bir ayrıntı” ile ilgili olan bir soru değil, “parçayı kapsayan” bir soru olmalıdır.

ÖRNEK-5

Geçen gün Fakir Baykurt'la bir yerde oturuyorduk. Biri geldi yanımıza, ikimize de övgü dolu sözler söyledi. Sonra Baykurt'a şöyle bir soru sordu: “İnce Memed’in üçüncü cildini de yazacak mısınız?” Önüme bakıp sustum; ne güldüm ne de bir şey söyledim. Baykurt olgun bir kişi, duruşunu bozmadan şöyle cevap verdi: “Konuştum Yaşar’la, galiba yazacakmış.” Biz, bir edebî kuşak olarak bir bütünü oluşturduğumuz için oluyor bu. Onun yazdığı benim, benim yazdığım onun olsa ne çıkar!

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Günümüz okurları okudukları kitapların yazarlarını nasıl değerlendiriyor?
- B) Aynı dönemde yaşayan yazarlar, neden aynı düşünce etrafında birleşiyor?
- C) Çok okunan bir yazarla karıştırılmak sanatçı üzerinde nasıl bir etki bırakır?
- D) Romanlardaki kurgusal benzerlikler, okurun yazarlara bakış açısını nasıl etkiler?
- E) Bir yazar için aynı edebiyat anlayışına dâhil olmak ne gibi durumlar doğuruyor?

(2023-TYT)

ÖRNEK-6

Gazeteci:

(I) ----?

Yazar:

Neredeyse bütün zamanımı gözlem yaparak geçiriyorum; doğaya, insanlara ve nesnelere odaklanıyorum. Ayrıca sürekli ve değişik tarzda kurmaca eser okuyor, edebiyat dergilerini ve sanal dünya iletişimini takip ediyorum.

Gazeteci:

(II) ----?

Yazar:

Kısalık ve anın içinde olmak, benim açımdan bilinçli bir tercih. Roman bir çınar ağacıysa ve öykü o ağaçtan uzanan yapraklı bir dal ise benim her öyküm tek bir yaprak biçiminde. Savrulan, esneyen ve çınarın nasıl olabileceğini hayal ettiren, meraklı okura hitap eden bir yaprak. Her okura göre değişip dönüşebilen...

Bu diyalogda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) (I) Eserlerinizi kurgularken nasıl bir yol izliyorsunuz
(II) Öykülerinizi neden alışılmadık bir hacimde yazıyorsunuz
- B) (I) Eserlerinizi oluşturan yapı taşları nelerdir
(II) Hitap ettiğiniz okur kitlesinin tercihlerini ne kadar gözetiyorsunuz
- C) (I) Çağdaşlarınızın eserlerinin izleri, öykülerinize ne oranda yansıyor
(II) Öykü karakterlerinden bir roman yazma fikrine yaklaşımınız nedir
- D) (I) Gerçek ve kurmaca arasındaki ince çizgiyi nasıl dengeleyorsunuz
(II) Öykünün kısaltılmış bir roman olduğu fikri hakkındaki görüşleriniz nelerdir
- E) (I) Eserlerinize gerçek dünyayı ne ölçüde taşıyorsunuz
(II) Roman ve öykü arasındaki fark eserlerinize nasıl yansıyor

(2023-TYT)

PARAGRAFTA ANA DÜŞÜNCE

- ✓ Yazarın bir paragrafı yazma amacı, yazının ana düşüncesini oluşturur. Çünkü hiçbir yazar sırf yazmış olmak için bir paragraf kaleme almaz. Yazarın mutlaka vermek istediği tek cümlelik bir mesaj vardır. İşte yazarın, bu asıl anlatmak istediği yargıya **ana düşünce** denir. Yazar aslında kafasındaki tek bir düşünceyi anlatabilmek için diğer cümlelerden yardım alır. Parçada geçen diğer bütün cümleler aslında o tek cümleye varmak, onu daha iyi anlatabilmek için söylenmiştir.
- ✓ Bu yüzden ana düşünce cümlesi “Yazar bunları niçin yazıyor, asıl vermek istediği mesaj nedir?” sorularına cevap verir.
- ✓ Ana düşünceyi bulmak için önce konu ve konuya hangi yönden bakıldığı yani bakış açısı tespit edilir ve bunlar bir yargı şekline dönüştürülerek özetlenir.
- ✓ Ana düşünce cümlesi, paragrafın bir cümlelik özetidir ve bu yüzden parçanın bütününü kapsamalıdır.
- ✓ Genelde aşağıdaki soru tipleri ana düşünce ile ilgilidir:
 - Parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?
 - Parçada sözü edilen sanatçı/eser ile ilgili olarak asıl anlatılmak istenen nedir?
 - Parçada sözü edilen sanatçı/eser hangi yönden eleştirilmektedir?
 - Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?
- ✓ Ana düşünce cümlesi, paragrafın giriş bölümünde (tündengelim) ya da sonuç bölümünde (tümevarım) verilebilir. Bu yüzden ilk ve son cümleler çok dikkatli okunmalıdır. Ana düşünce belli bir cümlede yer almayıp parçanın bütününe yayılmış, sindirilmiş de olabilir. Bu durumda kişi, kendi cümleleriyle yazarın vermek istediği düşünceyi ifade etmelidir. Aşağıda bu üç tip paragraf sorusuna da yer verilmiştir.

Tündengelim Paragrafı

ÖRNEK-7

Sanat, doğrudan doğruya yarar sağlamak amacıyla değil, insanın estetiğe duyduğu ihtiyacı karşılamak amacıyla yapılırsa görevini yerine getirmiş olur. Çünkü sanatçı; sorun çözen ve toplumsal, biyolojik ya da psikolojik ihtiyaçları gideren bir insan olamaz. Zaten insanların somut ihtiyaçlarını karşılamak için başka yollar, daha verimli ve daha doğrudur. Mesela bir toplumu daha ahlaklı kılmak için vakıf kurmalısın, insanları eğitmek için okul açmalısın. Siyaset yapmak için toplantı yapmalı ve nutuk atmalısın. Ekonomik ihtiyaçları karşılamak için fabrika kurmalısın. Yani gerçekten sanat, karın doyurmaz ama insan yalnızca karnı doyunca da doymuş olmaz.

Bu parçada vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanatçı, toplum için sanat yapıyorsa sanatı değerli ve güzeldir.
- B) Sanat, işlevini somut bir ihtiyacı karşılayarak değil güzelliği yakalayarak yerine getirir.
- C) Sanatın ve sanatçının varlığı, insanların sorunlarını çözme ve onlara yarar sağlamaya bağlı değildir.
- D) Toplumun değer yargılarına aykırı olmamak kaydıyla sanatçı, güzelliğe giden yolda özgürdür.
- E) Güzelliği yakalamak da sorunları çözmek de sanatçının tercihiyle ilgilidir.

Tümevarım Paragrafı

ÖRNEK-8

Otoriter anne-baba, genci susturursa ve onunla ilgili kararlar tepeden inme alınırsa ne olur? Elbette genç, saygısızlığı ve öfkeyi öğrenir. Öğrenci, öğretmeniyle sorunlarını paylaşamazsa, yok sayılırsa öğretmene karşı ikiyüzlü olur. Sever, sayar görünür ve ona karşı öfke biriktirir. Sorunlar da büyür durur. Bir memur, işlerin yürütülmesi sürecinde fikirlerini ortaya koymaz ve amiri tarafından yok farz edilirse sorunun bir parçası olur, çözümün değil. **Verimli ve sevgi dolu bir topluma giden yol, doğru bir diyalog ortamının oluşturulmasından geçmektedir.**

Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Demokratik bir iletişim ortamı, toplumun sorunlarını daha kolay çözmesini ve toplumda sevgi bağlarının güçlenmesini sağlar.
- B) Baskı ve şiddet, insanları eğitmenin bir yolu değildir.
- C) Sorunlarını konuşarak çözemeyenler şiddete başvururlar, bu da kaosa yol açar.
- D) İnsanların birbirini hor gördüğü bir iş yerinde verimlilikten söz edilemez.
- E) Gençlerin eğitimi, demokratik değerlere saygılı bir aile ortamında başlamalı.

Bütüne Yayılmış Ana Düşünce Paragrafı**ÖRNEK-9**

Bizim türkülerimiz, acıyı dile getirir. Murat alamayan, türküde söyler bunu; gidip de gelemeyen, gelip de göremeyen, efkâr efkâr üstüne yükseltir sesini türküyle. Askere giden, gurbete düşen, yârini kaybeden türkü söyler. Bazen de neşelidir bizim türkülerimiz. Kavuşmanın sevinci türküdedir. Türk'ün zekâsı, mizahı türküdedir. Bazen şükreder türküyle bizim insanımız. Bazen hincını boşaltır nağmelere. Ölene duyulan üzüntü, doğanın umudu hep türküdedir. Tarlada burçak yolan gelin, beşik başında ana, türküdür. Gökte uçan turna ve su içilen kurnadır türkü.

Bu parçadan türkülerle ilgili çıkarılabilecek en kapsamlı düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türküler, Türk dilinin en seçkin örneklerini yansıtır.
- B) Türk insanı, bütün ızdırabını türkülerle dile getirmiştir.
- C) Türküler, Türk insanının her şeyini yansıttığı ürünlerdir.
- D) Türküler, konuları ve yöreleri bakımından çok çeşitlidir.
- E) Türküler, şiirsel ve duygusal gücü yüksek sanat ürünleridir.

ÖRNEK-10

Sanatın önemli bir dalı olan sinema, kitle iletişim aracı olarak kültürün gelişmesine katkıda bulunurken insanları bilgilendirir, eğlendirir ve onların bakış açılarını geliştirir. Sinema; kendisinden önce var olan edebiyat, resim, müzik, tiyatro, heykel, dans gibi sanat dallarının hepsiyle iç içedir. Ancak sinema, en güçlü bağını edebiyatla kurar ve ortaya çıktığı andan beri edebiyattan beslenir.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerin hangisi söylenebilir?

- A) Sinema, insanı eğlendirmede diğer sanat dallarından daha başarılı olmuştur.
- B) Edebiyat, sinemaya diğer sanat dallarından daha fazla katkıda bulunmuştur.
- C) Bireylerin bilgi edinmesinde sinema ve edebiyat temel iletişim aracı olmuştur.
- D) Resim, heykel, tiyatro, dans gibi sanat dalları sinemanın temelini oluşturmuştur.
- E) Edebî eser uyarlamaları, sinema kültürünün yaygınlaşmasını sağlamıştır.

(2021-TYT)

- ✓ Bazı paragraflarda bizi ana düşünceye götüren, ana düşüncenin habercisi ifadeler bulunur.
- ✓ “**Ama, çünkü, ne var ki, aslında, demek ki, böylece, o hâlde, oysa, önemli olan, bana göre**” vb. ifadelerden sonra yazar büyük ihtimalle asıl söylemek istediğini belirtecektir.
- ✓ Ayrıca bazı paragraflarda kullanılan **alıntı sözler, vecizeler, atasözleri ve deyimler, somutlamalar, örnekler, benzetmeler** yazarın asıl anlatmak istediğine ulaşmamızda bize yardımcı olur.
- ✓ Aşağıdaki paragrafta “**alıntı ifadelerin**” ve “**çünkü, ama, yani**” gibi bağlaçlardan sonra gelen ifadelerin ana düşünceye ulaşılmasında kolaylık sağladığı görülmektedir.

ÖRNEK-11

Başaramama korkusu, birçok insanı başarıma girişiminden alıkoymaktadır. Onları eylemsizliğe ve tembelliğe itmektedir. Başarı yani sonuç odaklı düşünmek yerine süreç odaklı düşünmek ve başarıma mücadelesi içinde olmak gerekir. Bir düşünür “Denenmeyen bütün atışlar iskanlanmıştır.” der. Öyleyse denemeliyiz, elimizden geleni yapmalıyız, sonuç istediğimiz gibi olsun veya olmasın biz kârlıyız. Çünkü denemeden neyi başarıp başaramayacağımızı dahi bilemeyiz. Bir de şunu belirteyim: Denedin ve başaramadın ise bunu kayıp değil, kazanç olarak gör. Çünkü küçük bir başarısızlık, büyük bir başarının temelini oluşturur ama her başarısızlık değil; ders alınmış başarısızlık, başarıya götüren deneyimi oluşturur.

Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Başarıyı, ancak yeterince isteyen ve azimle çalışan insanlar elde edebilir.
- B) İnsanın başarısızlığı peşin olarak kabullenmesi, onun kendisiyle yüzleşme korkusundan gelir.
- C) Yeteneklerinin sınırlarını zorlayarak çalışan insan, eninde sonunda başarıyı yakalayacaktır.
- D) Ders alınıp deneyime dönüştürülmüş başarısızlık, başarıyı getiren bir kazanımdır.
- E) İnsanın yeteneklerini doğru saptamadan çalışmasının ona kazandıracığı bir şey yoktur.

1. Gazeteci:

(I) ----

Kimyacı:

- Bunun önemli bir sebebi bir tür bakterinin, bir antibiyotik ilacı etkisiz hâle getiren moleküler mekanizmalar geliştirmesi olabilir.

Gazeteci:

- Bakteriyel dirençteki artış neden tehdit edici bir konu olarak kabul edilir?

Kimyacı:

(II) ----

Gazeteci:

- Bu, çok korkutucu!

Bu diyalogda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- I. Tarım ürünlerindeki ilaç kullanımının artmasını siz nasıl değerlendiriyorsunuz?
- II. Tarımda denetim dışı uygulanmakta olan birçok antibiyotik kullanılmaktadır. Antibiyotiklerin yanlış kullanımı kesinlikle direnç olaylarına katkıda bulundu.
- I. Uzmanların antibiyotiklerin bilinçli kullanılması gerektiğini sık sık gündeme getirmesini neye bağlıyorsunuz?
- II. Onları öldürmek yerine hastalığa yol açan toksinler üretmelerini önlemeliyiz. Bu tür bir müdahale, bakterilerin direnç geliştirme ihtimalini azaltabilir.
- I. Günümüzde antibiyotiklerin kullanım oranlarının oldukça artmasının asıl sebebi sizce nedir?
- II. Bakteri üzerine herhangi bir baskı uygulandığında, direnç gösterecektir. Eğer böyle bir basınç yaratılmazsa bakterilerin direnç geliştirmesi için evrimsel bir baskı olmayacaktır.
- I. Antibiyotik direnci neden günden güne daha da yaygınlaşıyor?
- II. Bu dirençli bakterilere karşı yeni ilaçlar geliştirilmezse 2050 yılına kadar antimikrobiyal dirençli bakterilerden ölüm, aslında kanserden ölümü bile geçebilir.
- I. İçinde bulunduğumuz yeni birçok hastalığın ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında neler etkilidir?
- II. Bağırsaklarımızda yaşayan 200'den fazla bakteri türü olduğu ve bunların çoğunun bize fayda sağladığı gerçeği beni umutlandırıyor.

- Gazetecilik, ticaret şekline dönüştükten sonra kendisine “müşteri” ismi verilmesi daha doğru olan okuyucunun hoşuna gitmek için gazeteler, giderek sütunlarından “düşünceye” ait ne varsa hepsini süpürüp attı. Ticari kaygı yine yaptı yapacağını. Tembelleşen bir vücudun her tarafını nasıl yağ bağlarsa gazetelerdeki yiyecek ve içecek reklamları, resimli haberler de düşüncenin etrafını öyle sarmış. Gazetelere şöyle bir göz atınca mide ve bağırsağın beyinden çok daha işlevsel birer organ hâline dönüştüğünü hemen anlarsınız.

Düşüncelerini bu parçadaki gibi dile getiren bir yazar aşağıdakilerin hangisinden yakındır?

- Okuyucuların eskisi kadar gazete takip etmemelerinden
- Resimli haberlerle bazı reklamların aynı oranda gazetede yer bulmamasından
- Gazetede düşünce yazılarının eskisi kadar kaliteli olmamasından
- Tekelleşen gazetelerin toplumu yalnızca bir fikre doğru yönlendirmesinden
- Gazetelerin düşünce aktarma ve yaymak işlevinden uzaklaşmış olmalarından

- Bir ressamın bir ressamdan etkilenmemesi mümkün müdür? Bir ressamın kaç tane ustası vardır? Herhâlde birkaç bin tane... Her gün de yeni biri katılıyor. Hatta “resimden” de değil ama “resim için” yeni bir usta katılıyor bana. Marangozun bir işini görüyorum, o benim resmime katılıyor. Çünkü onun vardıgı nokta bendeki bir açığı kapatıyor, bir soruyu cevaplıyor. Felsefeyi düşün, hiçbir filozofu okumadan yeni bir felsefe oluşturuyorsun; bu mümkün mü? Hayır! Öğrencilik dönemimizde birçok arkadaşımız “resminin karakteri bozulacak” diye kimseyi tanımak istemezdi. Bacon’ı sevdiğim gibi Velazquez’i de seviyorum, Picasso’ya ölüyorum. Bunun yanında en amatör ressamın bile resmine bakarım.

Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- Resim sanatı birçok kaynaktan beslenir.
- Gelenek, resim ve felsefeyi etkiler.
- Sanatta ve bilimde etkilenme doğal bir şeydir.
- Başarı için ünlü ressamların örnek alınması gerekir.
- Sanatta etkiden uzaklaşarak özgünlüğe ulaşılır.

4. Yazar özgürdür. Ona öneride bulunmak, onun özgürlüğünü kısıtlamak olur. Ayrıca öneri ve yardımlarla yazılanlar, yazarın özgünlüğünü de yok eder. Ben de bir romana başlarken ilk tümcede epey zorlanıyorum. Sonra her şey yerine oturuyor. Önce içimden geldiği gibi yazıyorum. İlerideki okumalarımda beğenmezsem yeni tümceler kuruyorum. Yazı, akıp gidiyor.

Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Yazarın özgürlüğünü kısıtlayan unsurlar konusunda uyarılarınız nedir?
- B) Yapıta nasıl başlaması gerektiğini bilmeyenlere bir tavsiyeniz var mı?
- C) Bir romanın ilk cümlesinin özgün olup olmadığını nasıl anlayabiliriz?
- D) Yazdıklarını beğenmeyen yazarlar için tavsiyeleriniz nedir?
- E) Bir yazar yapıtlarında içerik ve üslup bakımından özgünlüğü nasıl sağlar?

5. **Aşağıdaki parçalardan hangisi “Endüstri Devrimi’ne yol açan koşulları tarihte ne kadar geriye götürebiliriz?” sorusuna cevap vermektedir?**

- A) Toplumlar arası ilişkileri, Doğu-Batı çatışmasını, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal alanda uğradıkları değişim ve dönüşümleri etkileyen Sanayi Devrimi 18. yüzyılda başlar.
- B) Endüstri Devrimi, Batı Avrupa’da, İngiltere’de gerçekleşmiştir. Bu yüzyıla gelindiğinde dünyanın herhangi bir yerinde bir endüstri devrimi olacaksa bunun Avrupa ekonomisi sınırları içinde olacağı belirgindir.
- C) Endüstri Devrimi yalnızca iktisadi büyümenin hız kazanması değil, iktisadi ve toplumsal dönüşüm nedeniyle iktisadi büyümenin hız kazanmasıdır. Bu değişim ve dönüşüm Yakın Çağ’ı başlatacak kadar etkilidir.
- D) 19. yüzyılda ortaya çıkan yeni toplum tipi, “endüstri toplumu” olarak nitelenebilir. Zaten 1500’lü yıllar; büyük buluşların, can çekişen Orta Çağ Avrupa’sına öldürücü vuruşu yaptıkları Avrupa tarihi için en önemli zaman dilimidir.
- E) Endüstri kavramının taşıdığı anlam dikkate alındığında Endüstri Devrimi, insanlık tarihi içerisinde ilk defa meydana gelen bir dönüşüm değildir. Her çağın, 18. yüzyılda meydana gelen Endüstri Devrimi’ni etkileyen ayrı bir ekonomik devrimi mevcuttur.

6. **Gazeteci:** Hayranlıkla okuduğunuz, tanıdığınız ya da sonraki yıllarda tanıyacağınız edebiyat dünyasının önemli isimlerine ait evrak geliyordur mutlaka size. Mektuplar, günlükler...

Yayıncı: Muhakkak gelmiştir öyle evrak ama onlarla ilgilenmedim. Hayatımda, bir defa sonradan öyle bir evrak bana armağan edilmek istendi, kabul etmedim.

Gazeteci: Peki bu tür evrakın yayımlanması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yayıncı: Aslında yararlı muhakkak ama bir düzey içinde yararlı olduğu kanaatindeyim. Mesela hiç kimsenin bana yazdığı bir mektup ya da elime geçen bir günlük kalmayacak benden sonraya.

Aşağıdakilerden hangisinin bu diyalogdaki yayıncının anlayışıyla örtüştüğü söylenebilir?

- A) Bir kişinin mektup ve anılarından üretilen bir roman, toplum bünyesinde örnek teşkil eden kişilerin yaşamlarını ele alırken aynı zamanda okuyucuyu düşündürmeye sevk etmesi yönüyle bir önem teşkil eder.
- B) Oğuz Atay’ın günlüğü “Kimse dinlemiyorsa beni ya da istediğim gibi dinlemiyorsa günlük tutmaktan başka çare kalmıyor. Canım insanlar! Sonunda bana bunu da yaptınız.” sözleri ile başlıyor. Günlüğünü okurken Oğuz Atay’ın son zamanlarındaki yalnızlığına eşlik ediyorsunuz.
- C) Ölmüş bir insana ait bir evrak, mektuplar... Onları birer mahrem okuma hâline getirdiğiniz vakit yararından çok zararı olduğu hatta yanlış anlamalara da yol açtığı bir gerçek.
- D) Anı ve günlük, çoğunlukla bile isteye, bir şekilde “kitaplaşmak” üzere yazılır. Çoğu yazar sağlığında onları kitaplaştırır zaten.
- E) Günlükler; iletilmeyen, ulaştırılmayan, hissettirilmeyen duyguların, düşüncelerin yazılı ifadesidir. Bu bakımdan onların yayımlanması bir bakıma yazarın, sanatçının ve düşünce adamının kişisel portresinin tamamlanmasıdır.

1064285

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
10 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

PARAGRAFİN YARDIMCI DÜŞÜNCELERİ

- ✓ Bir paragrafta tek ana düşünce bulunur fakat bu ana düşünceyi desteklemek, açıklamak, zenginleştirmek, bunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için birden çok yargıya başvurulur. Nasıl ki bir masa dört ayağı üzerinde onlardan destek olarak durabiliyorsa ana düşünce de bu yardımcı düşüncelerden destek olarak ayakta durabilir. Yardımcı düşünceler, ana düşünceye ulaşabilmek için birer araçtır. Ana düşünce, bir ırmaksa yardımcı düşünceler onu besleyen derelerdir.
- ✓ Yardımcı düşünce soruları paragrafın detay kısımlarını oluşturduğu için öğrencilerin bir yazının ayrıntılarına, o yazıda geçen birden çok kavram ve düşünceye hâkimiyetini ölçer. Bu yüzden “Hangisine değinilmemiştir?” veya “Hangisi söylenemez?” tarzında olumsuz soru tipleri ile sorulmaktadır.

Bu soru tipinde dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda verilmiştir.

1. Parçada geçen düşünceler, seçeneklerde aynı sözcüklerle verilmez, genelde farklı sözcüklerle verilir ama sonuçta aynı kapıya çıkar. Bu yüzden sözcüklerin anlamı iyi bilinmeli, bir kavramın eş, yakın ve zıt anlamlarına hâkim olunmalı; kavram dağarcığı zenginleştirilmelidir.
- ✓ Örneğin bir parçada geçen “didaktik” sözünden, yazarın öğretici bir amaç taşıdığına, “popüler” sözünden, geniş kitlelerce ilgi gördüğüne, “geniş oylumlu eser” ifadesinden yapının “anlam derinliğine sahip” olduğuna ulaşılabilir.

Farklı örnekler:

- Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Abdullah Efendi’nin Rüyalari* adlı hikâyesindeki rüya motifine *Mahur Beste* ve *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanlarında da rastlıyoruz.

Bu cümleden doğrudan söylenmediği hâlde yazarın “farklı edebî türlerde eser verdiği” sonucu çıkarılabilir. Ama “çoğu eserin de benzer kavramları kullandığı” sonucu çıkarılamaz.

2. Parçada geçen sözcüklerle oluşturulan seçeneklerde tuzağa düşülmemelidir.

Örneğin,

- “Nurullah Ataç’ın denemelerinde türler arası geçişler görülür.” ifadesinden “onun farklı türlerde eserler verdiği” anlamı çıkarılamaz. Çünkü roman, fıkra, sohbet vs. yazıp yazmadığı söylenmemiş sadece “denemelerinde farklı türlerin özelliklerine kayan kısımlar olduğu” söylenmiştir.

3. Seçenekler, bir iki sözcükten oluşuyorsa parçaya geçmeden önce seçenekler okunabilir.
4. Seçenekler uzunsa parça seçeneklerden önce okunmalıdır.
5. Her seçenek okunduktan sonra paragrafta tekrar tekrar dönmek zaman kaybına sebep olur. Bu yüzden parça okunurken her cümlede, “söylenenleri hatırlatabilecek bir anahtar sözcüğün” altı çizilir. Bu sayede eğer parçaya tekrar dönülmesi gerekirse paragraf hızlı bir şekilde taranabilir.
6. Bütün paragrafın altını çizmemek gerekir çünkü paragrafta tekrar dönüldüğünde paragraf göze karmaşık görünecektir. Ayrıca altı çizilen kısımlar işe yaramayacaktır.
7. Parçadaki cümlelere yorum katılmamalıdır yoksa parçada bulunmayan birçok yargıya ulaşılabilir. Örneğin Nasrettin Hoca’nın kültürümüzdeki yerinden, halk için öneminden, yaşadığı dönemden, özlü anlatımından bahseden bir paragrafta onun mizahi kişiliğinden bahsedilmiyor olabilir. Dolayısıyla sahip olunan bilgi ve yorumlara dayanılarak seçeneklerde geçen “Nasrettin Hoca mizahi kişiliğe sahiptir.” yargısını doğru kabul etmek sorunun yanlış çözülmesine sebep olur.
8. “... değinilmemiştir?” sorularında, seçenekte verilenlerin parçada geçip geçmediğine bakılır; “... ulaşılabilir?” “... çıkarılamaz?” sorularında ise parçadaki ana düşünce ve bakış açısı da göz önünde bulundurulmalıdır çünkü burada parçayla çelişen yargı sorulmaktadır.
9. Seçeneklerde “her, hiçbir, sadece en, bütün” gibi sözcüklerle başlayan genelleseyici yargılara çok dikkat edilmelidir, bu ifadelerin yanlış çıkma olasılıkları yüksektir.
10. Son yıllarda bu soru tipi, parçada “değinilen” veya “değinilmeyen” yargıların cümle cümle numaralandırılarak verilmesiyle de sorulabilmektedir.
11. Son yıllarda ÖSYM’nin yaptığı bütün sınavlarda sıklıkla yer verdiği “...söylenbilir?”, “...ulaşılabilir?” sorularında bazen parçanın genel ana düşüncesinden, bazen parçadaki bir yan düşünceden sonuca ulaşmamız istenir. Önemli olan, parçada verilen düşünce veya bilginin bir seçenekte “farklı kelimelerle” karşımıza çıkarılacağını bilmektir.

ÖRNEK-12

300'den fazla üstün zekâlı çocuğun 13 ila 38 yaşları arasında izlendiği bir araştırma; bu çocukların yarısının bugün önemli pozisyonlarda çalıştığını, iyi koşullarda yaşadığını ve hayatından memnun olduğunu gösteriyor. Peki diğerleri? Pek çoğu, sınıfın geri kalanını onların seviyesine taşıyamadığı için konuyu sınıfta işlenmeye başlamadan önce öğrenmiş bu öğrencileri görmezden gelmek zorunda kalan öğretmenler ve kendilerine hitap etmeyen öğrenme ortamları yüzünden konsantrasyon problemleri yaşıyor. Ayrıca onların arkadaş edinme ve birlikte çalışma gibi konularda desteğe ihtiyaç duymayacaklarına inanılması; üstün zekâlıları derinden etkiliyor, motivasyonlarını düşürüyor, böylece onları potansiyellerinin altında bir hayat yaşamak zorunda bırakıyor.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisinin üstün zekâlı çocukların potansiyellerinin altında kalma sebeplerinden biri olduğu söylenemez?

- A) Grup içinde rekabet etmekte zorluk yaşamaları
- B) Gruba uyamamak sebebiyle arka planda kalmaları
- C) Beklenenden daha fazla ön bilgiye sahip olmaları
- D) Öğrenme ihtiyaçlarının altında okul koşullarında bulunmaları
- E) Sosyal etkileşim konusunda yardımdan yoksun olmaları

(2022-TYT)

ÖRNEK-13

Dondurma, XIX. yüzyıldan bu yana keyifle tükettiğimiz yiyeceklerdendir. 1800'lerin başında Anadolu'da süt ve meyvenin karıştırılmasıyla yapılan dondurma, yüzyılın ortalarına doğru bir sokak lezzetine dönüşür. Osmanlı İstanbul'unda ilk olarak seyyar satıcılarla karşımıza çıkan dondurmanın bu şekilde satılması XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar sürer. 1930'lara gelindiğinde ise muhallebicilerde ve pastanelerde satılmaya başlar. Sonraları ise sanayileşmenin etkisiyle dondurma yapımında elektrikli aletler kullanılır. Böylelikle dondurma, türlü değişimlere ayak uydurarak Türk mutfağındaki değerini korur.

Bu parçada dondurmaya ilgili aşağıdakilerin hangisine değinilmemiştir?

- A) İçeriğinde hangi tür malzemelerin kullanıldığına
- B) Üretiminde teknolojik gelişmelerden de yararlanıldığına
- C) Ekonomik olarak erişilmesinin kolay olduğuna
- D) Çeşitli dönemlerde farklı mekânlarda satıldığına
- E) Yemek kültüründeki yerini korumaya devam ettiğine

(2024-TYT)

ÖRNEK-14

İnsan, duygusal bir varlıktır ama duygularını ifade edebilme konusunda yeterince başarılı değildir. Özellikle toplum içinde duygularını dile getirmenin bir zayıflık göstergesi olarak algılanması, bu durumun önemli bir nedenidir. Bu tür toplumsal kabullerden dolayı ne duygularımıza kulak vermeyi öğrenebiliriz ne de onları nasıl ifade edebileceğimizi. Üstelik duygularımızın sesini duymak yerine onları inkâr edip bastırmayı maharet olarak görürüz. Sevdığımız insanlara sevgimizi ifade edemeyişimizin nedeni de budur. En son ne zaman bir sevdiğinize olan duygularınızı dile getirdiniz? Şurası bir gerçek ki çoğumuz yaşadığımız olayların bizde bıraktığı duygusal izleri yok sayıp bildiğimiz, tamamen irademizden bağımsız olarak çocukluktan beri öğrendiğimiz belirli kalıplara göre tepkiler veririz. Oysa duyguları bastırmak onları yok etmez, onları yok saymak da sizi daha güçlü kılmaz. Geç kalmış sayılmazsınız, duygularınızı inkâr etmeyin, ifade edin. Onlar sizin duygularınız, bırakın konuşsunlar.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi duygularımızı inkâr etmemizin nedenlerinden biri değildir?

- A) Akılcı davranış biçimlerinin daha doğru olduğuna dair inancımız
- B) Karşımızdakine duygularımızı dile getirme konusundaki yetersizliğimiz
- C) Alışık olduğumuz toplumsal değerlere göre hareket etme eğilimimiz
- D) Duygularımıza göre hareket etmenin güçsüzlük olduğuna dair düşüncemiz
- E) Kodlanmış davranış biçimlerinin dışına çıkmamaya yönelik tercihimiz

(2021-TYT)

1. Sanat, toplumun öz değerlerinden doğar ve gelişir. Onun içindir ki sanat toplumun dışında, ondan ayrı olarak düşünülemez. Çünkü sanat, bir toplumun gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Sanatçı ise bizim göremediklerimizi gören ve ortaya çıkarandır. Sanatçı da bu vizyonu ile topluma ayna tutar bir anlamda. Algıdaki seçiciliği, gözlemdeki derinliği ile önce kendi kurgusunu oluşturur ve bir aynadan geçirir yolculuğunu. Hayata dair biriktirdiklerini, yaşama kıvılcımlarını kendi enstrümanlarıyla aktarır topluma. Şairin başka, müzisyenin başka, ressamın başkadır enstrümanı. Ama hepsinin ortak bir derdi vardır ki o da ışık tutmaktır insana, insanlığa!

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Sanatların ortak amacına ve malzemelerine
- B) Sanatın ve sanatçının toplumla ilişkisine
- C) Sanatın içeriğine ve sanatçının tarzına
- D) Sanatçının diğer insanlardan farkına
- E) Sanatın asıl amacının güzellik olduğuna

2. İyonya, düşünce zenginliğinin gelişebilmesini sağlayan birçok şartı bir arada barındırdığı için felsefe ilk olarak burada ortaya çıkmıştır. Felsefenin gelişebilmesi için gerekli olan bu şartları şöyle sıralayabiliriz:

- Yüksek refah düzeyine ulaşmış olma
- Kültürel zenginliğe sahip olma
- Farklı inanç ve düşüncelere izin verecek hoşgörü ortamını oluşturma
- Merak duygusu ön planda olan insanların varlığına zemin hazırlama

Bu maddeler göz önünde bulundurulduğunda felsefenin ortaya çıkması için gerekli olan şartlarla aşağıdaki sözlerden hangisi ilişkilendirilemez?

- A) İnsanlığın kurtuluşunu sağlayacak en büyük şey toleranstır.
- B) Milletlerin zenginliği ipek, pamuk, altın değil; eğitim, sanat ve insandır.
- C) Bir insanın, geçimi dışında işlere zaman ayırabilmesi için öncelikle maddi yeterliliğe kavuşmuş olması gerekir.
- D) İyi fikirler, bilgi olmadıkça iyi kararları garantilemez.
- E) Öğrenmenin ilk şartı, olan biteni anlama isteğidir.

3. Zaman içerisinde yazar ile okur arasında mevcut metinler vesilesiyle bir tür yakınlık oluşuyor. Yüz yüze tanış olmasak da birbirimizi hissediyor, anlıyor, dahası biliyoruz. Bu çok kıymetli bir bağ ve bunun gerçek hayatta da karşılık bulması; insanın muhatabı ile göz göze gelmesi, konuşması, bir şeyler paylaşması çok keyifli. Bazen sorulan bir soru veya paylaşılan bir duygu, düşünce gönülde ve zihinde bambaşka kapılar açıyor ve o ana kadar dikkatimi çekmemiş olan bir yere çeviriyor nazarımı. Bunun karşılıklı olduğuna inanıyorum.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Okurlar takip ettikleri yazarlara bir süre sonra kendilerini yakın hissediyorlar mı?
- B) Okurlarınızla karşılaştığınızda neler hissediyorsunuz?
- C) Okurlarınızla konuştuğunuzda düşünce ufkunuzda bir takım değişiklikler oluyor mu?
- D) Okurlarınızla karşılaştığınızda onlardan hiç olumsuz eleştiri aldınız mı?
- E) Okurlarınızdan aldığınız olumlu enerjinin aynısının onlarda da olduğunu düşünüyor musunuz?

4. Kendime yeniden biçim vermek elimde olsaydı onu elbet olduğundan çok başka türlü yapardım. Bir kez yapılmış artık. Şunu söyleyeyim ki kendimi anlatırken söylediklerim değişik ve değişken olmakla beraber gerçeğe hiç aykırı değil. Doğal bir sarhoşlukla, salına serpile yürüyüp gidiyorum. Kendimi belli bir noktada, canımın istediği bir andaki hâlimle alıyorum. Duruşu değil, geçişi anlatıyorum. Fakat yaştan yaşa değil; günden güne, dakikadan dakikaya geçiş. Hikâyemi, saati saatine yazmam gerekiyor. Az sonra değişebilirim.

Düşüncelerini bu şekilde dile getiren yazarla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hâlimden çok memnun değil ama bu durumu kanıksamış.
- B) Kendi kusurları üzerinde durmayı sevmektedir.
- C) Gerçekçi bir yaklaşım sahibidir.
- D) Yaşamın sürekli değişim içinde olduğuna inanmaktadır.
- E) Yazılarında kendisini anlatmaktadır.

5. Sanat eseri dediğimiz ürün sanatçıyı ele vermek, sanatçıyı ifşa etmek üzere ortada değildir. Hatta diyebiliriz ki sanat eseri, sanatçıyı bize olduğu gibi vermez, vermeme-lidir de. Onun bir çabası vardır, bize ulaşan işte o çabadır. Onun ne anlattığından çok, gerçeğe ulaşmak için ortaya koyduğu çaba önemlidir. Bu, bizim gerçeği arama çabamızla örtüşüyorsa işte o zaman sanatçıyla aramızda bir bağ oluşur. Ondan sonra da amaç artık eserle birlikte sanatçıyı anlamak değil, kendimizi bulmaktır.

Bu parçaya göre sanatçıyla sanatsever arasındaki ilişki aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanatçılarla sanatseverleri bir araya getiren durum, her eserin sanatseverde bir değişim yaratmasıdır.
- B) Sanatçıların gerçeği arama çabaları onları takip edenlerden farklıdır, bu farklılık sanatseverde merak uyandırır.
- C) Sanatseverlerin sanatçılardan beklentileri, sanat eserinin kendilerinde bir haz oluşturmalarıdır.
- D) Sanatseverler kendilerinden bir iz buldukları sanatçılarla ortak bir yolculuğa çıkar.
- E) Sanatçılar, kendilerini takip edenleri dikkate alırsa eserler ısmarlama olmaya başlar.

6. “Sevmek ya da sevmemek, işte bütün mesele bu!” Hakkaten öyle. Bu, bizim önümüzdeki en büyük duvar. Eğer bu duvarı aşabilirsek sevdiklerimizin olumsuz, sevmediklerimizin olumlu taraflarını görebiliriz.

Bu parçada;

- I. insanları sevmek,
II. yansız davranma,
III. anlayışlı olma

tutumlarından hangilerinin önemi vurgulanmaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

7. Kelimeler gökten inmez, yapılır. İlk insanlar, tabiatla gördükleri nesneleri adlandırmak isteyince buldukları ilişkiye göre her birine birer ad takmışlar, gitgide her nesne ve her ihtiyaç için birer kelime bularak veya uydurarak konuşma ve anlaşma aracı olan dili meydana getirmişlerdir. İnsanlar, gerektiğinde dile yön vermek hakkını kendilerinde görmektedirler. Bir Fransız dilcisinin belirttiği gibi “İnsan, dil için değil; tersine dil, insan için yaratılmıştır ve dil, daima toplumsal yaşamı ve anlaşmayı kolaylaştırmak için vardır.”

Bu parçada dille ilgili asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dilin kökeninde tarihsel etkileşimin önemi yadsınamaz, onun için diller arasında sözcük alışverişi kaçınılmazdır.
- B) Dilin varlık nedeni anlaşmayı sağlamaktır, bu nedenle ihtiyaç hâlinde insanlar yeni sözcük üretmekten geri durmamalıdır.
- C) Dil, canlı bir organizma gibidir; dilin yaşayabilmesi için her alanda sürekli kullanılması gerekmektedir.
- D) İnsanlar arasındaki ilişkinin temelinde dil birliği vardır, bunun için aynı dili konuşabilmek çok önemlidir.
- E) Dil, insanlığın icat ettiği en büyük yeniliktir; bu sayede konuşur, bu sayede millet olur ve bu sayede özgür oluruz.

1064286

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
10 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

YENİ NESİL PARAGRAF SORULARI

- ✓ Bu sorular geçmiş yıllarda ALES'te (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı) sorulan soru tiplerine benzerdir. Parçadan ulaşılabilecek veya ulaşılamayacak kavramları ve düşünceleri doğrudan seçeneklere koymak yerine onları numaralandırarak seçeneklerde bu numaraları bulduran soru tipleri kullanılmaktadır.
- ✓ Bu sorular özü itibarıyla yine okuduğunu, detaylara da dikkat ederek kapsamlı bir şekilde anlamayı gerektirmektedir. Ayrıca bu sorular; kapsam olarak sadece dil ve edebiyat içerikli olmayıp fizik, kimya, biyoloji, psikoloji, tıp, çevre, uzay bilimleri, sosyal bilimler, eğitim, teknoloji, medya gibi daha çeşitli alanlardan beslenen "disiplinler arası" konuları ele almaktadır. Bu sorularda üniversite adayı bir öğrencinin "farklı alanlarda" okuma-anlama gücü ve çeşitli kavramlara hâkimiyeti ölçülmek istenmektedir.

Bu soru tipinde başarılı olmak için dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda verilmiştir:

1. Fizik, kimya, biyoloji, tarih, sosyoloji, tıp, coğrafya, teknoloji ve medya okuryazarlığı ile Türkçe okuryazarlığı birleştirilebilmelidir. Bu soru tipi için farklı alanlarda okumalar yaparak sözcük dağarcığını geliştirmek, bu sayede farklı alanlarda sunulan bilgileri anlamak için zihni yatkın hâle getirmek gerekmektedir.
2. Son yıllarda üniversite giriş sınavlarında çok sayıda sorunun, yeni nesil soru tipinden geldiği unutulmamalıdır. Paragrafın kuruluşu, planı, yapısı, yorumu ile ilgili öğrenilenlerin farklı soru tipleriyle yoklandığı yeni nesil paragraf sorularında başarılı olmak için ALES sorularının da çözülmesi faydalı olacaktır.
3. Yeni nesil paragraf soruları arasında, daha önce öğrenilenleri bir bütünlük içinde isteyen ve bir paragraftan birden çok sorunun sorulduğu parçalar önemli bir yer tutmaktadır.
4. Yeni nesil paragraf sorularında güncel hayat içerisinde toplumu ilgilendiren olaylara, kavramlara dair metinler yer almaktadır. Sağlıklı yaşam, spor, beslenme, eğitim gibi konularda gazete ve dergilerdeki köşe yazılarının okunması, kültür-sanat sayfalarının takip edilmesi, aktüel konularda belli bir bakış açısı kazanılmasını ve bu konularda düşünce üretilebilmesini kolaylaştıracaktır.

ÖRNEK-15

Bir antropolog olarak antropolojinin yöntemlerini, kendi kültürüne bakıp içinde yaşadığım dünyayı incelemek için kullanmaya karar verdim. Sayıları gittikçe artan şirket antropologlarından biri oldum. Zaten, egzotik bir şeyler bulmak için çok da uzaklara gitmeye gerek yok. Yapmamız gereken, bu betondan ormanda insanların iş dünyasında ayakta kalmak için hangi rekabet güdülerine güvendiklerine, bireysel ve örgütsel hareketlerinde ne tür davranış kalıplarını benimsediklerine odaklanmak.

- I. Sanayileşmemiş bölgelerdeki yerli halkların kültürleriyle şehir kültürü arasındaki farklar
- II. Kurumsallaşmış şirketlerdeki çalışanların bireysel başarı elde etmek ve grup içinde yükselmek için geliştirdiği stratejiler
- III. Belli bir sektörde çalışanların bir grup kültürü geliştirmesini sağlayan kişisel ve sosyal dinamikler

Yukarıdakilerden hangileri bu sözleri söyleyen kişinin çalışma alanına girer?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

(2020-TYT)

ÖRNEK-16

Bal arıları ve yaban arılarının, içinde bulunduğu ekosistem için önemi, bitki örtüsüyle oluşturdukları ortak yaşamla başlar. Arılar yaşamak için besin olarak çiçeklerin bal özüne gereksinim duyar, bitkilerinse polenlerini yaymak ve böylece üremek için bir dölleyiciye ihtiyaçları vardır. Bütün doğal tozlaştırıcılar yani polen yayanlar arasında arılar, çevreyle ilgili en önemli role sahip olanlardır. Çünkü tüm yerli çiçek türlerinin neredeyse %80'inin tozlaşması, bir Avrupa bal arısı türü olan *Apis mellifera* tarafından gerçekleştirilir ve geriye kalan %20'sinden yaban arıları, eşek arıları ve kelebekler sorumludur. Bunlar bal arılarına oranla belli bir türde uzmanlaşmışlardır ya da daha yavaş çalışırlar. İyi ürünler elde edilmesinin ve biyolojik çeşitliliğin baş sorumlusu bal arılarıdır.

Bu parçadan arılarla ilgili,

- I. Bitkilerin üremesini sağlayan tek etkilendirler.
- II. Tozlaşmayı sağlamada en etkin tür bal arısıdır.
- III. Ekolojik dengede önemli bir yer tutarlar.

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

ÖRNEK-17

Stres altında kalmak yerine kendinize hedefler koyup sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmeniz için kolay bir yol haritası var:

- Çalışırken bir hata yaptığınızda kendiniz hakkında asla kötü sözler söylemeyin. Hem kendinize hem de başkalarına yapıcı eleştirilerde bulunun.
- Duygu ve düşüncelerinizi çevrenizdekilerle karşılaştırın. Böylece tepkilerinizi toplum üzerinden ayarlayabilirsiniz.
- Kaygı ve mutluluk gibi duygularınızı paylaşabileceğiniz arkadaşlar edinin.
- Sizi hem özel ve değerli hem de zayıf kılan özelliklerinizi belirleyin. Olumsuz olanların size kattığı gücü keşfedin.
- Zihninizi boşaltmak için tek başınıza yapabileceğiniz hobbiler edinin.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada söz edilen önerilere örnek gösterilemez?

- Utangaçlığından hoşnutsuzluk duyan birinin konuşmaktan geri durduğu anlarda ne kadar iyi dinlediğini fark etmesi
- Üzücü bir haber alan ve durumu değiştirmek için elinden bir şey gelmeyen birinin rahatlamak için doğada yürüyüşe çıkması
- Uzun zamandır beklediği terfiyi alacağını öğrenen birinin, çevresindekileri heyecanlandırmamak için sonucun kesinleşmesini beklemesi
- Hazırladığı projeyi bilgisayarından yanlışlıkla silen birinin "Edindiğim tecrübeyle daha da iyisini yapacağım." diyerek kendini teselli etmesi
- Uzun süre sıra beklemesine rağmen bilet alamayan birinin, diğerlerinin sakin olduğunu görerek öfkesini kontrol etmesi

(2023-TYT)

ÖRNEK-18

Geleneksel Türk el sanatlarımızdan biri de şüphesiz ki halıcılıktır. Halıcılık sanatının doğuşu; insanoğlunun ısınma sorunu ile ortaya çıkmış, halıcılık günümüze kadar gelmiştir. İlk insanoğlu, ısınma sorununu hallettikten sonra yerlere hayvan postlarını sermiş ve daha sonra hayvan postlarını taklit ederek halı yapmaya ilkel anlamda başlamıştır. Ancak bunlarla ilgili hiçbir örnek günümüze kadar gelmemiştir. Çünkü dayanıklı olmadığı için zaman içinde yok olmuşlardır. Günümüzde ilk halı parçası olarak bulunan tek örnek, Rus arkeolog Rudenko tarafından Altay Dağlarının eteklerinde bir kurgan (mezar) içinde bulunan Pazırık halısıdır. (1) Bu halı, günümüzde bile ulaşılamayan kaliteye sahip olması ile de tektir. Türklerle özdeşleşen halı sanatı, Orta Asya'dan sonra Selçuklularda hak ettiği yeri bulmuştur. Halı artık gereksinim olmuş ve evlerde, saraylarda, dinî mekân olan camilerde kullanılmaya başlanmıştır. (2) Osmanlılarda ise halı sanatında gerek renk gerek desen ve malzeme olarak bir ekol yaratılmıştır. Osmanlılar, Selçuklu ve Orta Asya'daki yün halıların yanı sıra ipekten halılar yaptırmışlardır. (3) Köy ve kasabalarda dokunan halılar, dokunduğu bölgenin kültürel izlerine ayna tutan güzellikleriyle birçok pazara ulaşmış, ekonomik canlılık sağlamıştır.

- Halıda Türk düğümünün bulunması, bu halının Orta Asya'daki Türkler tarafından yapılmış olma olasılığını ortaya koyar.
- Selçuklu halılarında genelde motif olarak geometrik desenler kullanılmış ve açık renkler tercih edilmiştir.
- Cumhuriyet Dönemi'nde ise halı sanatımız artık yavaş yavaş ticari bir boyut kazanmıştır.

Bu parçanın anlamlı bir bütün oluşturabilmesi için 1, 2 ve 3 ile belirtilen yerlere; I, II ve III numaralı cümleler aşağıdaki-lerin hangisinde verilen sırayla getirilmelidir?

	1	2	3
A)	I	II	III
B)	I	III	II
C)	II	I	III
D)	II	III	I
E)	III	I	II

1. Günümüz vampir filmlerinden bir alıntıymış gibi gelebilir ancak yapılan araştırmalara göre “genç kan transferi”nin, zihin üzerinde canlandırıcı bir etkisi olabileceği tespit edildi veya en azından fareler için bunun gerçekleştirilebilirliği gösterildi. Stanford Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından yapılan bir araştırma, genç farelerin kanındaki bir maddenin, yaşlı farelerin zihinsel güçlerini onlara geri kazandırma yeteneğine sahip olduğunu ortaya koydu. Üç haftalık çalışma sonunda, bilim insanları on sekiz aylık farelere, sadece üç aylık hayvanlardan alınan sekiz plazma çözeltisi enjekte ettiler ve daha sonra kurdukları bir düzeneğe bu farelerin, nesneleri konumlama bilgilerine ve büyüklük-küçüklük algılarına ilişkin hafızalarını test etmek için bir dizi deney yaptılar. “Genç kan”ı aldıktan sonra farelerin, testlerde tutarlı bir şekilde daha iyi performans gösterdiği görüldü. Diğer taraftan, diğer yaşlı farelerin kanlarının enjekte edildiği kontrol grubundaki yaşlı fareler, testlerde hiçbir iyileşme göstermedi. Çalışma ekibi, genç kan transferinin enjekte edildiği yaşlı farelerin beyinde de yine kontrol grubunda görülmeyen yeni sinirsel bağlantıların kurulduğunu keşfetti. Beynimizde, özellikle mekânsal kalıpları tanıma ve hatırlamada bellekte büyük rol oynayan önemli bir bölge vardır. Bu bölge, yaşlanmaya karşı çok hassastır ve insanlar yaşlandıkça fonksiyonel olarak doğal bir kapasite düşüşü gösterir. Alzaymır hastalığı gibi durumlarda, bu bozulma hızlanır ve yeni anılar oluşturulamamasına neden olur. Böyle durumlarda genç kanın yaşlı bireylere aktarılmasının insanlarda aynı etkiye sahip olup olmayacağı ise henüz belli değil.

Bu parça için en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Farelerin Mekânsal Hafızasının Çalışma Şekli
- B) Beyninize Daha İyi Bakmanın Yolları
- C) Mekân Algısının Hayatımızdaki Rolü
- D) Daha Güçlü Bir Zihin İçin Genç Kan Transferi
- E) Zihinsel Bozukluklara Veda Edin

2. Profesör M. Hazimae liderliğinde bir grup araştırmacı, bazı beyin hücrelerinin ve beyin bazı kısımlarının sayılara farklı türlerde yanıt verdiğini kanıtladı. Örneğin “4” rakamına cevap veren beyin hücresinin her zaman aynı olduğunu, “0”a güçlü tepki gösteren hücrelerin varlığını gözlemlemişlerdir. Bu araştırma, sinir sisteminin sayılarla manipüle edilebileceğini ve “0” rakamının dil kabiliyeti gelişmemiş insan dışı canlılar için dahi içgüdüsel bir anlam taşıdığını kanıtlamıştır.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine kesin olarak ulaşılabilir?

- A) Bütün beyin hücreleri sayılara aynı anlamı yükler.
- B) “4” rakamına yanıt veren beyin hücreleri değişebilmektedir.
- C) Dil kabiliyeti olmayan canlılarda her rakam anlam ifade eder.
- D) Tüm canlılarda “0” rakamı belli bir çağrışım uyandırmaktadır.
- E) Farklı araştırmalar M. Hazimae’nin ulaştığı bulguları desteklemektedir.

3. Edebiyat, benim için bir var olma biçimi; beni yaşadığımız çirkin ve zalim dünyaya rağmen insan kılan, insanlığını sürdürmemi sağlayan temel bir araç. Edebiyatımı, yaptığım tüm işlerden çok katı bir biçimde ayırdım. Abartılı bir tabir olacak ama kendimi “gece insan, gündüz kurt” olarak iki çehreli tanımladım hep. Yaşamamız gerek, bunun için bir işte çalışmalıyız ama edebiyatı hayatınızı kazandığınız bir iş hâline getirirseniz tavizler dizisi kapının önünde bekliyordur, birinden birine göz yummak zorunda kalırsınız ve kendinizi edebiyatınızla birlikte günlük hayatın kaynayan kazanında bulursunuz.

Bu parçadan hareketle,

- I. Edebiyat, yazarın yaşamını anlamlandırır.
- II. Edebiyatın tüm maddi kaygılardan uzak olması gerekir.
- III. Edebiyat, iş hâline geldiğinde sanattan ödün verilir.
- IV. Popülarite, edebiyatı olumsuz yönde etkiler.
- V. Edebiyat, hayatın zorluklarına karşı dayanma gücü verir.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V